

Mən azadlıq aşiqinin nəvəsiyəm

“Babam Söhrab Tahirin vahid Azərbaycan həsrəti vardı”

Uşaqılıq çağına əsrarəngizlik qatan, balaca bir qızcığızın özünəməxsus kiçik dünyasını zənginləşdirən Söhrab babamla bağlı xatirələrimdir. İllər ötsə də, baba-nəvə münasibətlərimizin şirinliyi sehirli nağıl ələmi kimi ürəyimin bir köşəsində yaşayır.

“Baba” - bu sözdə gücə, hikmətə, illərin süzgecindən keçən müdrikiyə bax! “Baba” - necə də gözəl səslənir! Həyatda hamının babası olmalıdır! Çünki baba sevgisinin aşılıdığı əminlikdən, onun istiliyindən və yaşadığı zəngin həyat təcrübəsindən faydalanaraq tale küleyinə müqavimət göstərmək asan olur. Mənim Söhrab babam tanıdığım insanların ən yaxşısı və ən müdriki idi.

Babamı əsasən yayda görərdim. Avropada xidməti ezamiyyətdə olan ailəmiz yayda məhz babamı görmək üçün Bakıya gəlirdi. Babamın səkkizinci mikrorayondakı evi mənim ələmimdə qalaçaya bənzəyirdi. Bu qalaçanın müdrik padşahı vardı, o da babam idi...

Yaşının səksən keçməsinə baxmayaraq mənə öz əsərlərini nağıla çevirib danışardı. Cüvələnen qızılı tellərini tumarlayar, ona xas olan zabitəli görkəmlə ahəstə-ahəstə “Ana hökmüdar” mənşəm dram əsərini, “Ana ağcaqayın” poemasını, “Ata” poema-eposundan söylənlər söyləməyə başlardı. “Ana südü”, “Türq-Alçıqək”, “Odərboydan” söylənlərini xüsusi maraqla dinlədiyimi bilirdi. “Ana ağcaqayın”da zavallı yetim qızın halına yanaraq kövrəlib ağlayardım. “Ağlama, ağlama, nənəş”, deyib iri qundağa bənzəyən əlinin arxası ilə göz yaşlarını silər, öz kövrəkliyini gizləmək üçün gülümsəyərdi. Uşaq olsam da, bu gülüşün arxasından boylanan qərib yetimliyinin amansız kölgəsini sezərdim. Mən də balaca əllərimlə onun gözələrini silib: “Ağlama, ağlama”, deyər dünyanın ən humanist və dəyanətli adamına ürək-dirək verərdim. Gülüşərdik. Ən əsası isə nağıl bitəndən sonra bitmək bilməyən, saysız-hesabsız suallarımı yorulmadan cavablandırması onun dahi pedaqoq və gözəl psixoloq olmasının ən parlaq dəlaləti idi.

Mən babamdan zəhmətkeşlik, optimistlik dərsi almışam. Gecələr dan yeri sökülənədək sonuncu əsəri üzərində çalışardı. Azərbaycanın tarixi-multikultural dəyərləri ensiklopediyasına daxil edilmiş, ədəbiyyatımızın 2048 səhifədən ibarət ən iri həcmli poetik əsərini səhətinin, daha sonra həyatının hesabına ərsəyə gətirən insan - mənim babamdır! On min il əvvəl Yaxın, Orta, Uzaq Şərq genişliklərində yaşayıb yaranan, zaman və məkan müstəvisində dəyişib öz varlığını, ləyaqətini isbat edən türkdilli qəbilə, tayfa və xalqların, xüsusilə Azərbaycan xalqının eramızın əvvəllərinə qədərki həyat və məişətinin bədii-tarixi təsvirini əsərdə əks etdirən babam, “Ata” poema-eposunu qədim şeir forması olan qoşma şəklində qələmə aldı, burada demək olar ki, ərəb, fars sözləri işlətmədi. Bu mənim üçün eyni zamanda torpağa, kökə hədsiz sevginin və vətənə vəfanın təzahürü idi. Babam mənə vətən daşı olmaq dərşini verirdi.

**Səndən tutdum, mən yoxlarmış güc oldum,
Kitab yazdım, misralandı, iç oldum,
Söz axtardım, yeni sözə ac oldum,
Mən bir idim, o tay, bu tay, üç oldum,
Əsər yazdım misra-misra köç oldum,
Həm tarixdir, həm dastandır bu əsər.**

Şəkil çəkməyi sevdiyimi bilirdi. Hər gəlişimdə yeni rəsm albomu və rəngli karandaşlar məni gözləyərdi. Amma mənimlə birgə şəkil çəkməyinə israr edərdim. Dəhlizdəki qapı baba-nəvə şəkillərinin sərgi nümayişinə çevrilmişdi. Çəkilən şəkilləri hamı görsün deyibən orada asardı. Adətən, mən başıqarlı ucadığın yamacında məskunlaşan qırmızı kərpicdən hörülmüş bacasından tüstü qalxan evi, vərəqin qırağından parlğan günəşin qızılı tellərinin ortada şırıltı ilə axan çayda çimşməsini, göyün mavi ənginliyində sıralanıb uçan quşları, baba, ata, ana, qardaşımı və özümü çəkərdim. Baba çəkdiyim şəkllə baxıb dərindən: “Ah” çəkib köksünü ötürərdi.

**Dənizlər, deryalar mənə dayazdır,
Ən dərindən bir çay var, o da Arazdır.
Mənə görüş verin, azadlıq azdır,
Görüşsəm ayrılmaq bilmərəm daha!**

Demə, babamın kainata sığmayan həsrəti vardı... Bir gün qonaq otağında divardan asılan portretə işarə edib soruşdum:

- Söhrab baba, bu kimdir?

-Nəsibə nənədir, mənim anam.

-Bəs sən anan hardadır?

Əimdən tutub dəhlizdəki balaca sərgimizin önünə gətirdi. Çəkdiyim şəklə mənə göstərdi:

-Bax, anam çayın o tayında, o qırmızı kərpicli evdə yaşayardı.

-Hə-ə, bəs indi o haradadır?

- Bax, o uçan quşlarla birgə uzaqlardadır. Əlim yetmir. Amma yuxularda gəlib bizə baxır ki, bu gün özümüzü yaxşı aparmışıq, ya yox.

Babamın iti baxışları yox olmuşdu, anasız qalan uşaq kədəri dolmuşdu gözələrinə. Uşaq olsam da hüzn və ağrı doldu içimə. Söhbəti dəyişmək üçün, onun ürəyinə mələm olmaq üçün boynunu qucaqladım:

- Bax, mən həm sənə, həm də bu kuklanın anasıyam. Sən də bu gündən mənə ana de.

Babam əhval-ruhiyyəni düzəltmək istəyən bu uşaq çabamı başa düşüb gülümsədi. Əlini atıb qucağıma yeyirmiş kimi nərdədi:

- Hə-ə, ədə, tutun bunu. Sən hələ bura gəl. Hara qaçırsan? Gəlin-gəlin, burda bir cüt təzə yetişmiş qulaq var.

Mən hövlnak qaçıb qapının arxasında gizləndim. O da qapı önündə dayanıb barmaqları ilə ehməlcə onu taqıldadaraq, cənublulara xas olan ahənglə, sözləri ahəstə-ahəstə uzadaraq uşaqkən anasının ona söylədiklərini təkrarlayardı:

- Adam madam iyisi gəlir, yağlı badam iyisi gəlir.

Aşkarlandığımı başa düşüb həyəcədən çıxırar, “Baba, baba, mən burdayam”, deyib ona sarıldım.

Sonralar anam böyük nənəm Nəsibə xanımın 1971-ci ildə Bakıya səfəri haqqında mənə təfərrüatı ilə nəql elədi. Nəsibə nənənin gəlişi Azərbaycanda böyük rezonans yaratmışdı. İyirmi beş il ayrılıqdan sonra görüşən ana-oğul dastanı bu tayda dillər əzbərinə çevrilmişdi. İkiyə parçalanan xalqın özəmənkə 150 illik ağrısı, acısı, həsrəti Nəsibə nənənin gəlişi ilə sanki silinib yox olur, unudulmaq istəyirdi.

**Anamın əlləri yadıma düşüb,
Öpüb gözüm üstə qoymaq istəmə.
Əlinin kötəyi necə şirindir,
Şirin kötəyindən doymaq istəmə.**

Babamın həsrəti vardı... Mən yaxşı bilirdim ki, bu, nə həsrətdir. Bu, bir ovuc torpaq həsrəti deyil, vahid Azərbaycan həsrəti idi. Azadlığı Savalanın zirvəsində görün və bu ucılığa yetmək üçün ” dərələri xurcun kimi çiyinə aşırıb”, qayalardan atılaraq “quzu olub daşlarını yalayaram duz kimi” deyib üzünü dağlara tutardı babam:

**Qurban olum sənə dam uçuran yağışına, doluna,
Qurban sənə dağ yolunu səngər etmiş oğluna,
Gir qoluna, daha çıxacaq böyük dünya yoluna,
Dayan, dayan, ey əcdadım, qoy mən girim qoluna
Savalanı, Savalanı!..**

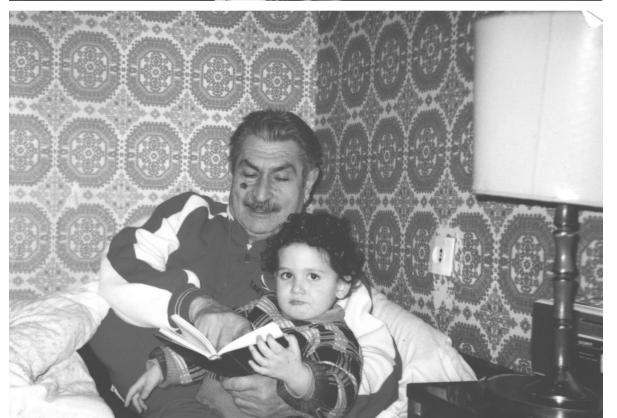
Gözəl günlər uğrunda ömrünü odlara atan və indi sanki yer üzünün gəzəri Savalanına çevrilən Söhrab babam təvəzökar, mənəviyyəti zəngin bir şəxsiyyət idi. Yaxşılıq onun gözü əylməyən tərəzisi, mənəvi pasportu idi.

Məktəbdə oxuyanda bildim ki, babam zabit olub. Bu taya da 1946-cı ildə hərbi məktəbə zabit olmaq üçün göndərilib. Qayıdanda “Qızılbaş Ordu”nun zabiti olmalıymış. Döyüş əzmlisi idi. Yadımdadır ki, yaşının çox olmasına baxmayaraq, Azərbaycan Milli Ordusunun cəbhə və ön atəş xəttində mənfur düşmənlə üz-üzə döyüşən zabit və əsgər heyəti ilə dəfələrlə görüşlərə gedərdi. 2020-ci ilin noyabrında Şanlı Qələbə müjdəsi aldığımız zaman mən də qürur və fərəh hissilə Söhrab babamın “Azərbaycan Ordusu” Marşını xatırladım.

Babamın gələcəyə səsləndiyini indi anladım. Onun uzaqgörənliyi, vətəninə, dövlətinə, ordusuna sədəqəti bu dəfə də öz təsdiqini tapdı. Qələbə Paradında qürur və əzmlə addımlayan Azərbaycan əsgərinin hər addımında mən babamın sədəsini eşidirdim:

**Sən qeyrətdən, rəşadətdən doğuldun,
Şanlı, doğma, Azərbaycan Ordusu!
Haqdir yolun, ədalətdir istəyin,
Şanlı, doğma, Azərbaycan Ordusu!
Bayrağında ay-ulduzdan ağ çələng,
İrəli get, dəniz kimi ləpələ, n,
Düşməni üstə mərmə kimi səpələ, n,
Şanlı, doğma, Azərbaycan Ordusu!**

Söhrab babam heç zaman tək olmazdı. İnsanlar Günəş ətrafında hərəkət edən planetlər tək daim onun əhatəsindəydilər. Öz uşaq beynimdə babamın yalnız mənim və qardaşımın olduğunu düşünüb onu

başqalarına qısqanardım. “Baba mənimdir”, -deyə onu bərk-bərk qucaqlayıb hamıya qaş-qabaq tökərdim. “Məktəb” oynamağı xoşlayardım, dünyadan bixəbər olan mən müəllim, həyat qasırgıları ilə döyüşdən qalib çıxan babam isə şagird olardı. Özüm-dən müştəbəhəldə şagird babama kompüterdə işləmək öyrərdim. Onun çap makinasında yazdığını görmüşdüm. Elə bilirdim ki, kompüterə bilsə, makinanın qara lentindən barmaqları qaralmayacaq. O isə gənc nəslin texniki bacarığını təqdir etmək üçün mənədən böyük olan qardaşım Turalı və məni misal göstərirdi:

İndiki uşaqlar çox zəkirdirlər. Turalgil “Pepsi Kola” nəslidir, Nigargil də ki, kompüter. İnformasiya axınının bunların beyni sürətlə işləyir.

Əsərlərinin XXIII cildədən ibarət tam külliyyatının XVI cildində mənə həsr etdiyi “Nigar nəvəmə” şeirini yalnız uşaq xislətli, həlim ürəkli, dünyaya humanist sevgisini bəyan edən insan yazsa bilərdi:

**Bir nəvəm var,
Adı Nigar.
Al yanağı, göy gözü var.
Evdə nə var o yoxlayır,
Adları yadda saxlayır,
Danışır o hər gül ilə,
Gül-çiçəyin öz dilində.
Kuklaların çoxdur dili,
Biz bilmirik, Nigar bilir.
Soruşmayın Nigar kimdir?
O məktəbə getməsə də,
Kuklaların müəllimidir.**

Qəribədir, hərdən ətrafdakı mühitə, insanlara onun gözələrlə baxdığının fərqi varıram. Bəzən düşünürəm ki, onun tale yükü tək adam üçün ağır deyil dimi? Yaşadığı 90 ildə ayrılıq, həsrət, qəriblik yükünün altında əzilmədi, əksinə, yalnız ona xas olan əzmlə nikbin dayandı, Savalan tək məğrur başını əymədi, yaradıcılığı və bütün varlığıyla Arazın o tayından bu tayına körpü olub “Azadlıq” hayqırdı:

**Dənizlər, deryalar mənə dayazdır,
Ən dərindən bir çay var, o da Arazdır.
Mənə görüş verin, azadlıq azdır,
Görüşsəm ayrılmaq bilmərəm daha!**

İllər ötdükcə babam Söhrab Tahir Azər-Azərin Arazın içində bir ada olub sahili sahilə qoşan vahidlik dastanına çevriləcəyinə inanıram! Çünki mən azadlıq aşiqinin nəvəsiyəm!

Nigar Musazadə